

ประเด็น ยุทธศาสตร์ ฉบับที่ A2	25 พ.ย. 67	วิทยาลัยการทัพบก
ประเด็น มหาอำนาจในเอเชีย	รัสเซีย : มหาอำนาจเอเชียแปซิฟิก	
ประเด็นสำคัญ	<ul style="list-style-type: none"> - อัตลักษณ์แห่งชาติ - ผลประโยชน์แห่งชาติ - ศักยภาพ vs. สภาพจริง - แนวโน้ม 	

รัสเซีย : มหาอำนาจเอเชียแปซิฟิก

ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเป็นอาณาบริเวณที่มีพลวัตมากที่สุดแห่งหนึ่งในการเมืองโลกปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาอำนาจ ทั้งในเชิงยุทธศาสตร์ การเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม จนมีหลายคนเรียกว่าเป็น “ศตวรรษแปซิฟิก” หรือ “ศตวรรษแห่งเอเชีย” ในส่วนของ รัสเซียยังคงพยายามที่จะเป็นมหาอำนาจในเอเชีย

แปซิฟิก หรือมุ่งหมายที่จะยกระดับความเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์กับภูมิภาคนี้ แม้ว่าในทางปฏิบัติ รัสเซียจะยังไม่ค่อยประสบความสำเร็จมากเท่าที่ควร (ยกเว้นแต่ในกรณีความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับจีนและกับเวียดนาม) ทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจัยต่างๆ เช่น (1) อัตลักษณ์แห่งชาติของรัสเซียที่ยังให้ความสำคัญกับโลกตะวันตก (2) ยุทธศาสตร์ที่ยังไม่ชัดเจน และ (3) ผลประโยชน์แห่งชาติที่ยังมีไม่มากนักในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

อัตลักษณ์แห่งชาติ
หากมองในประวัติศาสตร์ช่วงยาว ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกแทบจะไม่ได้เป็นอาณาบริเวณที่ได้รับความสำคัญทางยุทธศาสตร์อันดับต้นๆ ของรัสเซีย ทั้งนี้เพราะหัวใจสำคัญของนโยบายต่างประเทศรัสเซียคือโลกตะวันตก โดยพื้นฐานแล้ว รัสเซียมีอัตลักษณ์แห่งชาติเป็น “มหาอำนาจตะวันตก” มาอย่างยาวนาน ซึ่งความเป็นมหาอำนาจตะวันตกของรัสเซียจะแปรเปลี่ยนเป็นอัตลักษณ์แบบ “มหาอำนาจแบบยูเรเชีย” การส่งเสริมอัตลักษณ์แห่งชาติแบบมหาอำนาจยูเรเชียขึ้นมาพร้อมๆ กับการหันมาหาเอเชียแปซิฟิกมากขึ้น

แม้ว่าจะมีความพยายามที่จะพัวพันกับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกในระดับหนึ่ง แต่รัสเซียยังไม่ค่อยมียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศในภูมิภาคนี้ ดังจะเห็นได้จาก

ประการแรก การจัดลำดับความสำคัญของภูมิภาคนี้ในนโยบายต่างประเทศของรัสเซียยังอยู่ในระดับไม่สูงมากนัก เมื่อเทียบกับอาณาบริเวณอื่นๆ

ประการที่สอง เมื่อยุทธศาสตร์ยังไม่ชัดเจน ก็ทำให้รัสเซียไม่ได้ส่งผู้แทนระดับสูงของตนเข้าร่วมการประชุมระดับพหุภาคีในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกมากเท่าที่ควร

ประการที่สาม โดยปกติแล้ว ในระดับทวิภาคี รัสเซียมักให้ความสำคัญกับความสัมพันธกับมหาอำนาจหรือรัฐขนาดใหญ่ ในกรณีความสัมพันธ์กับเอเชียแปซิฟิกก็เช่นเดียวกัน จนทำให้ผู้สังเกตการณ์หลายคนมองว่าการหันหาเอเชียของรัสเซียขึ้นเป็นเพียงแค่การสร้างพันธมิตรกับจีนเท่านั้น

ผลประโยชน์แห่งชาติ

สะท้อนผ่านรูปธรรมหลายประการ หลายประการ ประการแรก หากพิจารณาผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ จะเห็นว่าการค้าระหว่างรัสเซียกับเอเชียแปซิฟิกมีปริมาณน้อย ประการที่สอง ผลประโยชน์ของรัสเซียในภูมิภาคนี้มีลักษณะเป็นผลประโยชน์เฉพาะด้านที่รัสเซียมีความเชี่ยวชาญพิเศษ เช่น พลังงาน ทรัพยากรธรรมชาติ การค้าอาวุธยุทโธปกรณ์ การต่อต้านการก่อการร้าย หรือความร่วมมือทางด้านการข่าวกรอง ประการที่สาม ผลประโยชน์ของรัสเซียในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกยังมีมิติของการแสวงหาสถานะ (status seeking) ของความเป็นมหาอำนาจ การสนับสนุนอาวุธยุทโธปกรณ์เป็นตัวอย่างสำคัญของความพยายามของรัสเซีย

ศักยภาพ vs. สภาพจริง

ในระดับพหุภาคี รัสเซียได้เข้าร่วมในกลไกความร่วมมือพหุภาคีต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ในระดับทวิภาคี รัสเซียมีความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศต่างๆ ในอาเซียน รวมทั้งไทย การเดินทางเยือนของผู้นำระดับสูงของรัสเซีย เช่น Dmitry Medvedev นายกรัฐมนตรี ในปี 2015 หรือ Sergey Lavrov รัฐมนตรีต่างประเทศในปี 2017 นั้นได้ให้คำมั่นสัญญาที่จะเพิ่มปริมาณการค้าและการลงทุนกับประเทศในภูมิภาคนี้

นอกจากนี้ รัสเซียยังมีศักยภาพในภูมิภาคนี้ เนื่องจากรัสเซียไม่มีความสัมพันธ์ที่บาดหมางร้ายลึกกับประเทศใด ในทางกลับกัน รัสเซียพยายามส่งเสริมหุ้นส่วนยุทธศาสตร์กับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคนี้ โดยเวียดนามเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นและรอบด้าน ในปี 2016 รัสเซียยังได้บรรลุข้อตกลงการค้าเสรีกับเวียดนาม ปัจจุบันมีความพร้อมที่จะสร้างความสัมพันธ์กับหุ้นส่วนในภูมิภาคใหม่ๆ เช่น ฟิลิปปินส์

แนวโน้ม

เนื่องมาจากการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจและการโดดเดี่ยวจากโลกตะวันตกเป็นสำคัญ โจทย์สำคัญของรัสเซียคือ จะทำอย่างไรให้รัสเซียได้รับการยอมรับในฐานะเป็นมหาอำนาจเอเชียแปซิฟิก ในเชิงสัญลักษณ์ ปี

2018 เป็นปีที่สิงคโปร์เป็นประธานของอาเซียน และยังเป็นปีครบรอบความสัมพันธ์ทางการทูต 50 ปีระหว่างรัสเซียกับสิงคโปร์ รัสเซียพึงที่จะอาศัยโอกาสนี้ในการกำหนดวาระทางยุทธศาสตร์ และขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การสร้างหุ้นส่วนยุทธศาสตร์กับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก หมายเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งคือ รัสเซียควรที่จะเข้าร่วมการประชุมสุดยอดผู้นำเอเชียตะวันออก (EAS) ซึ่งยอมเป็นการส่งสัญญาณเชิงบวกว่า รัสเซียมีความมุ่งมั่นที่จะหันหาเอเชียแปซิฟิกอย่างจริงจัง

ในช่วงปีที่ผ่านมา รัสเซียประสบกับปัญหาเศรษฐกิจถดถอยอย่างรุนแรง ควบคู่ไปกับการถูกคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ แต่ในทางกลับกัน รัสเซียเข้มแข็งขึ้นจากการหันมาพึ่งพาตนเอง จึงต้องมีการพัฒนาด้าน

การเกษตร จนสามารถส่งออกสินค้าอาหาร ได้มากกว่าชายอาวูธ ขณะเดียวกันก็มีการปรับนโยบาย ขยายความสัมพันธ์และการค้าไปยังเอเชียโดย ทำให้ไทยก็เป็นเป้าหมายประเทศที่หนึ่งที่รัสเซียให้ความสำคัญเป็นอย่างสูง ดังจะเห็นได้จากการ แลกเปลี่ยนการเยือนประเทศของผู้บริหารระดับสูง หลายครั้ง จนมีการรวมลงนามข้อตกลง และความร่วมมือกันหลายฉบับ

การที่รัสเซียจะสามารถบรรลุความเป็นมหาอำนาจเอเชียแปซิฟิกได้จำเป็นต้องอาศัยทั้งความชัดเจนของยุทธศาสตร์ และการเสริมสร้างอัตลักษณ์ของมหาอำนาจแปซิฟิกเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งความสอดคล้องต่อกันระหว่างผลประโยชน์ของรัสเซียกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคนี้อีกด้วย

ทั้งนี้เพราะความเป็นมหาอำนาจเอเชียแปซิฟิกของรัสเซียย่อมหมายถึงการได้รับการยอมรับสถานะดังกล่าวจากประชาคมระหว่างประเทศในภูมิภาคนี้แน่นอน

พ.อ. สุเทพ ยั่งยืน

อจ.อก.สมย.วทบ.